

Nr 114.

Av herr **Johansson** i Edsbyn **m. fl.**, om anslag till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande.

Under åttonde huvudtiteln (sid. 590—596) i årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t äskat vissa anslag till undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande. Likaledes har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln äskat anslag för alkoholistvården samt för främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

Såväl i sistnämnda avseenden som beträffande anslagen till upplysningsarbetet hava mycket starka besvärningar blivit gjorda. Så har Kungl. Maj:t ej blott avvisat kungl. skolöverstyrelsens yrkanden om förhöjt anslag till understöd åt föreläsningsverksamheten utan även i år underlåtit att äska anslag för anordnande av den sociala fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer och militära befattningshavare m. fl. och den allmänna utbildningskurs för studie- och ungdomsledare, präster och predikanter m. fl., vilka kurser vid nykterhetsundervisningens av riksdagen år 1919 beslutade omorganisation infogades såsom viktiga led i strävandena att genom upplysning och fostran inom och utom skolan höja vårt folks nykterhet. Samma hårda besvärning kännetecknar även anslagskraven under femte huvudtiteln för främjande av nykterhet etc. Det hittills till Sällskapet för nykterhet och folkuppfostran utgående anslaget å kronor 10,000 har sänkts till 5,000 kronor, anslaget till Järnvägsmännens helykterhetsförbunds verksamhet från 2,000 till 1,000 kronor, anslaget till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet från 10,000 kronor till 8,000 kronor, bidraget till internationella byråns för

alkoholismens bekämpande verksamhet från 1,000 till 750 kronor, varjämte det sedvanliga till Kungl. Maj:ts förfogande ställda reservationsanslaget å kronor 3,000 utelämnats.

Beträffande anslagen till alkoholistvården hava vi ingen anledning att yttra oss i detta sammanhang. Allenast det må anmärkas, att det under sista tiden utgående anslaget för understöd åt nykterhetsnämndernas verksamhet synes vara ett viktigt statsintresse, och detta desto mera som genom nykterhetstillståndets försämring behovet av alkoholistvårdande verksamhet från nykterhetsnämndernas sida är i ständig tillväxt.

Undertecknade äro angelägna om att betona, att vi till fullo uppskatta betydelsen utav, att den strängaste sparsamhet iakttages på alla områden och att vi vilja stödja alla begränsningar i utgifterna, där detta låter sig genomföras. Men vi kunna å andra sidan icke vara med om, att detta sker på bekostnad av viktiga statsintressen.

Det har ej minst under förra sommarens stora kraftmätning mellan förbudsvänner och förbudsmotståndare från snart sagt alla håll — och i all synnerhet från förbudsmotståndarnes sida — framhållits nödvändigheten utav att kraftigt stödja upplysnings- och uppfostringsarbetet i nykterhetsfrågan. Genom upplysning och fostran borde folknykterheten vinnas. Människorna borde uppfostras till självbehärskning och ansvarskänsla beträffande ej blott sig själva och sina närmaste utan även i avseende på hela samhället. Nykterhetsarbetet på upplysningens väg prisades i höga toner och man förklarade sig beredd att moraliskt och ekonomiskt stödja alla goda strävanden i sådan riktning. Man vill ej heller förutsätta annat än att detta livligt demonstrerade intresse för upplysning och fostran till nykterhet i de allra flesta fall var ärligt menat.

Under sådant förhållande blir det ännu mera betänkligt, ifall statsmakterna fortsätta på den väg, varpå de redan inslogo vid 1922 års riksdag: ett ytterligare fastläsande av statens budget vid från rusdryckshanteringen inflytande medel och ett samtidigt försvagande av det ekonomiska stöd, som under många år lämnats upplysnings- och uppfostringssträvandena på nu berörda område. Denna utveckling står även i bestämd strid mot de politiska partiernas vid flera tillfällen utom och inom riksdagen avgivna deklARATIONER, i vilka utlovats kraftigt stöd åt nämnda strävanden.

2) genom att statsanslag beviljas för anordnande av sociala och hygieniska fortbildningskurser för lärare;

3) genom att lärare alltjämt såsom hittills befrias från återläsningskyldighet för beivrande av allmänna upplysningskurser i nykterhetsfrågan;

4) genom att instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande alltjämt kommer till stånd. — — — — —

I de offentliga uttalanden och program, som utfärdats av »Landsföreningen för Folknykterhet Utan Förbud» har vidare vid upprepade tillfällen framhävts betydelsen av ett kraftigt bedrivet upplysningsarbete. I ett av de senaste programuttalandena från L. F. U. F. heter det sålunda:

»A. *Upplysningsarbete:* Detta skall främst inriktas på framhållande av att nykterhet är en både individuell och samhällelig plikt, och skall utföras med fastat avseende vid dels den uppväxande ungdomen, dels de redan vuxna medborgarna.

Arbetet på ungdomens fostran till att vilja ett nyktert liv och verkligen föra ett sådant, skall ske i samförstånd med hem och skola samt under medverkan så långt sig göra låter, av redan nu verksamma organisationer för de ungas moraliska och fysiska fostran och utbildning. — — — — —

Arbetet bör vidare inriktas på att även hos landets vuxna befolkning alltmer fördjupa och vidga den insikt, som redan nu är spridd i stora samhällslager, att nykterhet är en självfallen plikt för en var, som vill betraktas som en god människa och medborgare. — — — — —

Kungl. skolöverstyrelsen har i yttrande till Kungl. Maj:t livligt behjärtat dessa från olika principiella utgångspunkter i övrigt framförda synpunkter och krav beträffande upplysningsarbetet. Härom yttras bland annat i överstyrelsens skrivelse:

»Med hänsyn till de rådande statsfinansiella svårigheterna hade överstyrelsen tidigare tänkt sig, att för de ändamål, varom nu är fråga, icke föreslå anslag efter andra grunder än dem, enligt vilka anslagen av riksdagen bestämdes för första halvåret 1923. Med den situationen ifråga om arbetet för folknykterhetens främjande i vårt land, som inträtt i och med utfallet av den nyligen verkställda förbudsomröstningen, har emellertid denna fråga enligt överstyrelsens mening kommit i ett nytt läge, som påkallat förnyad omprövning och ändrat ståndpunkttagande. Bland alla etiskt och socialt ansvarskännande lärar full enighet råda därom, att ett kraftigt, målmedvetet och oförtrutet arbete för ökad nykterhet hos vårt folk alltjämt är av behovet i hög grad påkallat. — — — — —

I fråga om lagstiftningsåtgärder i alkoholfrågan ha åsikterna visat sig gå mycket starkt isär. Beträffande återigen betydelsen av ett objektiva undervisnings- och upplysningsarbete för nykterhetens främjande har från alla håll framhållits, att ett dylikt arbete är av utomordentlig vikt dels i och för sig, dels även för skapandet av en fortsatt grundval för alkohollagstiftningen. Mot bakgrunden av det anförda

och då undervisnings- och upplysningsverksamheten således är den väg för direkt främjande av folknykterheten, varom enighet bland vårt lands medborgare råder och varom bestämda yrkanden från alla håll framställt, anser sig överstyrelsen skyldig icke blott att göra framställning om anslag för anordnande av en social fortbildningskurs för lärare m. fl. och av en s. k. allmän utbildningskurs under år 1924, utan även att begära avsevärd höjning av anslaget för den under överstyrelsens inseende stående föreläsnings- och instruktionsverksamheten för nykterhetens främjande. — — — — —

Undertecknade hysa den bestämda uppfattningen, att statsmakterna göra klokt uti att beakta de synpunkter, som alltså enstämigt gjorts gällande från alla håll. Särskilt angeläget synes det vara, att riksdagen i detta fall tar fasta på, vad som verkligen är ägnat att ena och samla alla partier och alla nykterhetspolitiska uppfattningar om ett gemensamt mål: bibringandet åt hela vårt folk av en på objektivt framlagda fakta grundad insikt om de faktorer av olika slag, vilka tillsammans bilda grundvalen för skapandet av ett bättre nykterhetstillstånd. Skulle riksdagen även i en sådan fråga icke kunna ena sig om kraftiga och positiva nykterhetsbefrämjande åtgärder, så är det att befara, att misstron ute i landet till riksdagens och Kungl. Maj:ts nykterhetsvilja sprider sig i allt vidare kretsar och åstadkommer ökad splittring även på områden, där en förtroendefull samverkan borde kunna ske mellan olika åsiktsriktningar.

Undertecknade hysa alltså den meningen, att de prutningar, som Kungl. Maj:t vidtagit beträffande anslagen till upplysningsarbetet och nykterhetens främjande till sina konsekvenser skola visa sig synnerligen olyckliga och kunna spoliera värden av moralisk, social och även ekonomisk art, som visserligen icke låta sig direkt värderas i reda penningar, men vilka icke desto mindre äro fakta, som ett folk måste allvarligt räkna med.

Beskärningarna på nu ifrågavarande områden bliva ännu mera osympatiska, när man tar hänsyn till statens förhållande till de från rusdryckskonsumtionen och rusdrycksbeskattningen inflytande inkomsterna, vilka enligt finansministerns beräkningar skulle komma att belöpa sig till ej mindre än 86 miljoner kronor för budgetåret juli 1923—juni 1924. Av dessa 86 miljoner kronor skulle, enligt Kungl. Maj:ts förslag, allenast 86,500 kronor anslås till understöd åt arbetet för folknykterhetens främjande, d. v. s. blott en tiondels procent. Häri äro dock ej inräknade anslagen för den direkta alkoholistvården.

Under förhoppning om, att riksdagen skall visa sig behjärta de

synpunkter, som av oss relaterats, tillåta vi oss nu att i korthet beröra de olika anslagsposterna under åttonde huvudtiteln och skola samtidigt i särskild motion framställa yrkanden beträffande anslagen under femte huvudtiteln.

Vad då först beträffar *den sociala fortbildningskursen för lärare, folkskolinspektörer och militära befattningshavare* m. fl., torde det förtjäna att omnämnas, att densamma kan betraktas såsom en direkt fortsättning av den sommarkurs för lärare, för vilken riksdagen ända sedan år 1907 beviljat anslag. Programmet för den ursprungliga kursen var uppgjort av bl. a. dåvarande förste folkskolinspektören Frans von Schéele, rektor Harald Dahlgren, lektor K. H. Bohlin, professorerna Curt Wallis och Hj. Öhrvall, föreständarinnan för statens normalskola för flickor Mathilda Widegren m. fl.

Omläggningen av kursen — den uppdelades då på en social kurs samt vart tredje år en hygienisk — skedde enligt förslag av inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunnige, som avgåvo sitt betänkande den 19 okt. 1918. De sakkunnige voro chefen för kungl. skolöverstyrelsen generaldirektören B. J:son Bergqvist, överläraren Nils Helger, förste folkskolinspektören fil. d:r Karl Nordlund och professor Einar Sjövall.

Det var på dessa sakkunniges enhälliga hemställan, som riksdagen från och med år 1919 beviljade medel jämväl för anordnandet av en *allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare, präster och predikanter m. fl.*, varigenom tillgodosågs ett sedan länge känt behov. Genom de bada slagen av kurser har man velat sörja för, att icke blott lärarekåren utan även andra personer i lärare- eller ledareställning, som ha att ta befattning med ungdomens fostran och upplysning, måtte beredas tillfälle att förskaffa sig en saklig och objektiv kunskap i alkoholfrågan och närliggande sociala, hygieniska och ekonomiska spörsmål. Genom det sätt, varpå kursernas program utformats, har man även velat sörja för, att desamma främja undervisningen i medborgarkunskap och hygien, ämnen som under senare tid börjat tillmätas en allt större betydelse.

Slutligen torde det måhända vara nödvändigt fästa uppmärksamheten på, icke blott att kurserna planlagts av på området sakkunniga och väl förfarna personer och att kursernas stora betydelse för upplysningsarbetet enhälligt vitsordats i alla vederbörande instanser, utan ock att lärarne förordnas av kungl. skolöverstyrelsen, som även fastställer programmet och i övrigt övervakar och kontrollerar arbetet i alla dess detaljer. Vilken vikt deltagarne själva tillmätta kurserna, framgår av följande uttalanden, som vi anse oss böra citera:

Beträffande de sociala fortbildningskurserna:

»Vi deltagare i 1921 års sociala fortbildningskurs vilja härmed som vår mening enhälligt uttala, att vi genom de föreläsningar och seminarieövningar, som därunder anordnats samt genom de litteraturanvisningar, som därvid givits, erhållit en värdefull hjälp och en god vägledning ej blott för vår undervisning om alkoholen och dess skadegörelse på olika områden, utan även för undervisningen i samhällslära och medborgarkunskap. Stockholm den 23 juli 1921. Å kursdeltagarnes vägnar: Maria Svensson, seminarielärarinna, Kristianstad, Edvin Aspling, folkskol-

lärare, Stocksund, Elsa Stenmark, lärarinna vid samskolan, Norrtälje, Per Svedmark, folkskollärare, Östersund, E. Thurén, fanjunkare, Falun.

Beträffande allmänna utbildningskursen:

(endast några uttalanden anföras, ehuru samtliga kursdeltagare uttalat sig i samma anda):

Kyrkoherde Arvid Åstrand: » — — — Säsom deltagare har jag fått det bestämda intrycket, att dylika kurser ha en utomordentligt stor betydelse, på grund av den allsidiga belysning de ge alkoholspörsmålet. Må de vinna berättigad uppmärksamhet och stor tillslutning landet runt.»

Komminister M. Björnegård: »Ledningen och förarbetet för kursen var utmärkt. Föreläsningarna gävo rik valuta och man fick en djup inblick i de sociala frågorna på detta område. Och även utan förkunskaper kunde man genom enkelheten i framställningssättet utan svårighet följa med. Diskussionerna voro givande. Kort sagt, kurserna böra än mer ihåggas genom besök och penningbidrag.»

Arbetaren Erik Eriksson (Gnosjö): »Dessa kursers största betydelse ligger däri, att de nå djupet, de nå de bredare folklagren, de nå dessa som ej själva skaffa sig litteratur och upplysning i nykterhetsfrågan. Genom att studie- och ungdomsledare vid dessa kurser få en ingående kännedom om nykterhetsfrågan och därmed sammanhängande sociala spörsmål, så föres denna kunskap vidare. Därför tror jag, att dessa kurser komma att lämna djupa spår efter sig samt ha en stor betydelse för folkupplysningen. För nykterhetsorganisationernas inre arbete äro dessa kurser oersättliga och kunna icke nog uppskattas.»

Vid beviljandet av statsbidrag för deltagande i sociala fortbildningskursen för lärare har Kungl. Maj:t fäst det villkoret, att resp. landsting och städer, som ej deltaga i landsting, skola bekosta en tredjedel av deltagarnes dagtraktamenten. På kursstyrelsens hemställen har detta villkor också blivit uppfyllt. Skulle nu ytterligare kurserna inhiberas för ett eller annat år, kan man emellertid även befara att inom åtskilliga landsting och städer svårigheter komma att uppstå, när fråga återigen framkommer om beviljande av medel för ändamålet.

Statsverkets kostnader för den av kungl. skolöverstyrelsen föreslagna *sociala fortbildningskursen för lärare, folkskolinspektörer och militära befattningshavare m. fl. för år 1924* hava av överstyrelsen beräknats på följande sätt:

Arvode till föreläsare, 100 föreläsningar å 40 kr. i genomsnitt	kronor	4,000: —
Arvode för seminarieövningar, 25 timmar å kr. 15: —	»	375: —
Rese- och traktamentsersättning till föreläsare	»	600: —
Dagtraktamente till 90 deltagare å kr. 8 pr dag i 30 dagar		
$\frac{2}{3}$ av detta belopp	»	14,400: —
Transport	kronor	19,375: —

	Transport	kronor	19,375: —
Dagtraktamente till 25 deltagare à 8 kr. per dag	»		6,000: —
Dagtraktamente till 10 deltagare à 4 kr. pr dag.....	»		1,200: —
Reseersättning till 115 deltagare à 80 kr.	»		9,200: —
Tryckningskostnader (grundlinjer m. m.)	»		1,000: —
Ersättning för lokaler samt städning och uppässning	»		500: —
Annonsering	»		300: —
Organisations- och byråkostnader	»		1,500: —
Div. oförutsedda utgifter	»		2,425: —
		Kronor	41,500: —

Vid det förhållandet att ovanstående utgiftsposter blivit noga prövade av kungl. skolöverstyrelsen, som härutinnan ävenledes lämnat en ingående och detaljerad motivering i sin inlägga till Kungl. Maj:t, anse vi det vara tillräckligt att hänvisa härtill under påpekande utav, att överstyrelsen med hänsyn till sänkningen av biljettpriserna och en del andra förhållanden lyckats väsentligt nedbringa flera av de viktigaste utgiftsposterna med sammanlagt kronor 6,700: —.

Statsverkets kostnader för en *allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. under år 1924*, hava beräknats på följande sätt:

Arvode till föreläsare, 75 förel. à 40 kr. i genomsnitt	kronor	3,000: —
Arvode för seminarieövningar, 25 tim. à 15 kr.	»	375: —
Rese- och traktamentsersättning till föreläsare	»	1,500: —
Granskningsarvoden ..	»	3,500: —
Stipendier till kursdeltagare, 50 st. à 150 kr.	»	7,500: —
Tryckningskostnader (grundlinjer m. m.)	»	800: —
Ersättning för lokaler samt städning och uppässning	»	300: —
Annonsering	»	400: —
Organisations- och byråkostnader.....	»	1,000: —
Div. och oförutsedda utgifter	»	625: —
	Kronor	19,000: —

Även här äro åtskilliga poster av överstyrelsen reducerade, varigenom kostnaderna nedbringats med 2,750: — jämfört med överstyrelsens beräkningar för den för år 1923 tidigare föreslagna motsvarande kursen.

Statsverkets kostnader för *föreläsnings- och instruktionsverksamheten för nykterhetens främjande* har av kungl. skolöverstyrelsen beräknats sålunda:

Bidrag till föreläsningensarvoden.....	kronor	41,000: —
Bidrag till rese- och traktamentsersättning	»	10,000: —
Bidrag till föreläsningar i tobaks- och kaffefrågorna.....	»	3,000: —
Kostnader för föreläsningskatalog, genomsnitt pr år	»	2,000: —
Blanketter och andra trycksaker.....	»	1,000: —
Organisations- och byråkostnader	»	2,000: —
Div. och oförutsedda utgifter	»	1,000: —
	Kronor	60,000: —

Statsbidraget till föreläsnings- och instruktionsverksamheten utgår f. n. med 27,000: — kr. per år räknat. Beträffande motivererna för en höjning till 60,000: — kr. anför kungl. skolöverstyrelsen följande:

»Redan förlidet är hemställd överstyrelsen efter utförlig motivering om höjning av dessa belopp till 60,000: — kr. per år. Överstyrelsen erinrade därvid om att redan förutnämnda sakkunniga framhållit, att ifrågavarande verksamhet måste försöksvis prövas, innan några säkra hållpunkter för bedömande av verksamhetens omfattning och därmed av statsanslagets definitiva storlek kunde vinnas. Med hänsyn därtill föreslogo de sakkunniga, att anslaget skulle erhålla förslagsanslags natur. Vederbörande departementschef ansåg emellertid försiktigheten bjuda, att anslaget åtminstone till en början uppfördes som reservationsanslag.

Redan förlidet är hade erfarenheten visat, att det beräknade anslaget varit alldeles otillräckligt för att motsvara behovet. Under dylika omständigheter hade föreläsningsbyråns verksamhet alltmera måst övergå till att vara utslutande av återhållande och resonerande natur, under det att statsmakternas avsikt uppenbarligen varit, att den i stället skulle uppmuntrat till anordnande i största utsträckning av föreläsningar i alkoholfrågan av ifrågavarande mera kritiska och objektiva beskaffenhet. Föreläsningsbyråns verksamhet har sedermera alltmera måst gå i nu antydda riktning. Till belysning härav må följande siffror anföras. År 1920 ansöktes hos byrån om statsbidrag till sammanlagt 1,254 föreläsningar i alkoholfrågan, år 1921 var antalet sammanlagt 2,057 och under tiden 1 jan.—29 aug. innevarande år 1,723. Sistnämnda siffra kommer givetvis att avsevärt ökas före årets slut. Samtidigt har till förfogande stått ett statsanslag som av ovannämnda sakkunniga var beräknat att kunna räcka till ungefär 500 föreläsningar. Utsiktarna att erhålla ansökt statsbidrag till en planerad föreläsning i alkoholfrågan ha alltså varit jämförelsevis små. Medvetandet härom har utan tvivel verkat starkt återhållande på ansökningar om statsbidrag för ifrågavarande ändamål. Redan den »normala» ökningen i behov av statsbidrag kan således anses ha varit åtskilligt större än vad ovan anförda siffror utvisa. Därtill kommer vidare, att innevarande år en ny och efter vad erfarenheten redan synes ha visat, stark och livskraftig riksorganisation bildats med huvudsaklig uppgift att på upplysningens väg arbeta för ökad folknykterhet. Från denna organisation kunna sannolikt motses anspråk på bidrag av statsmedel till av densamma anordnade föreläsningar i alkoholfrågan i likhet med vad fallet är med vårt lands äldre nykterhetsorganisationer, anspråk vilka enligt överstyrelsens mening icke kunna tillbakavisas.

Av det anförda torde med tillräcklig tydlighet framgå, att man har att emotse en mycket starkt ökad efterfrågan av statsbidrag för anordnande av föreläsningar i alkoholfrågan. Då det, såsom redan betonats, synes överstyrelsen vara ett betydelsefullt samhällsintresse att genom ifrågavarande upplysningsverksamhet främja folknykterheten, finner överstyrelsen en betydande höjning av till denna verksamhet utgående anslag av statsmedel nu vara ofrånkomlig. Överstyrelsen anser sig för den skull böra förorda att anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande för budgetåret 1923—1924 måtte bestämmas till 60,000: — kronor, eller samma belopp som av överstyrelsen beräknades för år 1923. Ett anslag å detta belopp skulle, omhändertadt med sparsamhet och omtanke, kunna möjliggöra anordnandet av i runt tal 1,000 å 1,500 föreläsningar i alkoholfrågan med understöd av statsmedel.»

— — — — — »Det sålunda föreslagna beloppet, 60,000: — kronor, är visserligen ingalunda tillräckligt för att tillgodose ens hälften av den efterfrågan efter anslag, som kan emotses. Förut anförda uppgifter över antalet rekvisitioner pekar snarare mot ett anslagsbehov av ungefär 100,000: — kronor. Överstyrelsen har i själva verket även haft ett dylikt förslag under allvarlig omprövning. Då emellertid överstyrelsen, med anledning av nykterhetsfrågans senaste utveckling, anser sig böra taga under omprövning även andra åtgärder inom undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande, vilka kunna komma att ställa ökade anspråk på statsverket, anser sig överstyrelsen med hänsyn jämväl till den statsfinansiella situationen för närvarande böra begränsa anspråken för föreläsningsverksamheten till 60,000: — kronor.

Det torde böra framhållas, att sedan detta yttrande avgavs av kungl. skolöverstyrelsen den i yttrandet åsyftade nya riksorganisationen »Landsföreningen för folknykterhet utan förbud» till Kungl. Maj:t ingivit anhållan om statsbidrag för av föreningen planerade föreläsningar i alkoholfrågan.

I det utlåtande, som överstyrelsen avgivit över nämnda anhållan, har yttrats bland annat:

»Däremot bör, såsom överstyrelsen i sin underdåniga framställning den 31 augusti 1922 angående anslag till undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande framhållit, bidrag för här ifrågavarande föreläsningar till L. F. U. F. utgå på enahanda villkor, som gälla övriga i upplysningsverksamheten deltagande organisationer. Detta låter sig sa mycket lättare ordna som flertalet utav de i ansökningen omförmälda föreläsarna redan äro av överstyrelsen godkända för berörda verksamhet, och detta jämväl torde bliva fallet med de återstående. Uppenbart är emellertid, att anslaget ifråga, vilket redan visat sig allt för knappt tilltaget, härigenom kan väntas bliva än mera otillräckligt. Under dessa omständigheter ligger det sålunda stor vikt uppå att anslaget ifråga för budgetåret 1923—1924 utmätas med skäligen hänsyn till de ytterligare ökade anspråk, som komma att ställas på detsamma.»

I likhet med kungl. skolöverstyrelsen anse även undertecknade att L. F. U. F. bör kunna enligt fastställda grunder och villkor hos den av överstyrelsen antagna föreläsningsbyrån söka och erhålla bidrag till sin föreläsningsverksamhet i den mån densamma, i likhet med andra organisationer anordnade statsunderstödda föreläsningar, hålles fri från propaganda för eller emot förbudet, och i sin verksamhet förbjuder alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar. Emellertid innebär tillkomsten av detta nya krav en ytterligare anledning för riksdagen att höja anslagsbeloppet till det av kungl. skolöverstyrelsen föreslagna.

Vidkommande anslaget till understöd för utgivande av en *tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande* har kungl. skolöverstyrelsen anfört bl. a. följande beträffande ifrågasatt höjning av anslaget från 2,500 till 3,500 för »*Tirfing, tidskrift för nykterhetsfrågans studium*»:

»För undervisnings- och upplysningsarbetet i nykterhetsfrågan är det av allra största betydelse, att en vederhäftig och välredigerad tidskrift på området finnes att tillgå. Centralförbundets tidskrift synes under sin nya regim ha blivit föremål för en verklig uppryckning och fyller enligt överstyrelsens mening f. n. rätt höga anspråk. Med hänsyn till önskvärdheten av, att en dylik tidskrift må vinna största möjliga spridning, måste prenumerationspriset å densamma hållas förhållandevis lågt och bör således icke utan mycket tvingande skäl höjas. Visserligen torde genom penningvärdets stegring omkostnaderna för tidskriften i någon mån hava minskats, men dessa kostnaders storlek kvarhålla alltjämt tidskriften vid ett relativt blygsamt omfång. Då det i nykterhetsfrågans nuvarande läge mer än någonsin synes överstyrelsen vara av vikt, att tillgång finnes på en vederhäftig tidskrift inom området ifråga, anser sig överstyrelsen även i år böra i underdånighet tillstyrka ifrågavarande anslagshöjning till 3,500 kronor för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924. Då överstyrelsen sålunda tillstyrker den föreslagna höjningen, gör den det så mycket hellre, som genom den enligt nu gällande bestämmelser av överstyrelsen tillsatta redaktionskommittén för tidskriften i fråga en verksam kontroll över densamma torde hava åvägabragts. Det bör i detta sammanhang även framhållas, att det nu föreslagna beloppet, 3,500 kronor, icke är större än det som tidigare sammanlagt utgick till de båda tidskrifterna *Mimer* och *Tirfing*, vilkas program numera övertagits av *Tirfing* ensamt.

Den av kungl. skolöverstyrelsen förordade höjningen av anslaget till *I. O. G. T:s studie- och ungdomsverksamhet* från nuvarande 18,000 till 26,000 kronor motiveras av överstyrelsen på följande sätt:

»En ingående granskning av ordensstudieledarens redogörelse för verksamheten under arbetsåret 1921—1922 visar, att ifrågavarande verksamhet under de 20 år, varunder densamma bedrivits, nått fram såväl till en imponerande omfatt-

ning (ungefär 1,300 studiecirklar med över 20,000 medlemmar, med omkring 11,000 sammanträden under året samt med ett bokbestånd på ungefär 325,000 band och ett antal boklån under året på i runt tal 460,000) som till en målmedveten mångsidighet (vanliga studiecirklar, kurscirklar, ungdomscirklar, universitetscirklar, studiecirklar med undervisning per korrespondens, kurser i medborgarkunskap, flyttande folkhögskolekurser o. s. v.) vilken synes innebära löften om ytterligare fördjupning av ifrågavarande bildningsarbete. Under senare år har arbetarnes bildningsförbund som bekant igångsatt ett omfattande bildningsarbete efter i huvudsak samma linjer, som de av I. O. G. T. följda. Medan arbetarnes bildningsförbund emellertid synes ha förlagt sitt arbete till städer och industrisambällen, synes I. O. G. T. vid sin studieverksamhet i mycket stor omfattning ha inriktat sig även på den rena landsbygdens ungdom. Utan att på något sätt underskatta betydelsen av vare sig arbetarnes bildningsförbunds eller I. O. G. T:s bildningsarbete i städer och industrisambällen, finner dock överstyrelsen det vara anledning att särskilt framhäva vikten av här ifrågavarande verksamhet på den rena landsbygden med dess relativt mera begränsade tillfällen till andliga förströelser. Över huvud synes I. O. G. T:s studieverksamhet, under dess nuvarande ledning och med dess starkt dokumenterade initiativkraft och utvecklingsförmåga, vara värd allt stöd från statsmakternas sida. Av bilagd översikt över organisations- och administrationskostnaderna för I. O. G. T:s studieverksamhet under arbetsåret 1921—1922 framgår, att ifrågavarande utgifter under nämnda tid belöpte sig till inemot 60,000 kronor. Med hänsyn härtill och då överstyrelsen i annat sammanhang till arbetarnes bildningsförbunds verksamhet av samma slag förordar ett anslag av 20,000 kronor, får överstyrelsen i underdånighet tillstyrka den begärda höjningen till 20,000 kronor. Till Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet förordar överstyrelsen sålunda sammanlagt 26,000 kronor, varav 20,000 kronor till studieverksamheten och 6,000 kronor till ungdomsverksamheten.»

Beträffande övriga i Kungl. Maj:ts förevarande proposition (punkt 247) ingående anslagsäskanden få vi hemställa om bifall till de av Kungl. Maj:t förordade beloppen.

Därest, såsom man må hoppas, riksdagen bifaller de i det föregående ifrågasatta anslagen till en social fortbildningskurs, en allmän utbildningskurs samt till understöd åt föreläsnings- och instruktionsverksamheten, hemställes, att frihet — såsom även hittills skett — må lämnas kursbyrån och föreläsningsbyrån att inom ramen av de totala anslagsbeloppen vidtagna behövliga jämkningar mellan de olika anslagsposterna inom respektive kostnadsberäkningar.

Å sidan 367 under åttonde huvudtiteln meddelar departementschefen, att han överlagt med kungl. skolöverstyrelsens chef rörande möjligheten av en reducering av antalet inspektörer och konsulenter och att i anledning härav anslaget till inspektion och sakkunniga biträden hos överstyrelsen nedbringats från nuvarande 28,000 kronor

per år räknat till kronor 16,000 för budgetåret 1923—1924. Då vi utgå ifrån att denna reducering icke kommer att innebära att konsulentbefattningen för nykterhetsundervisningen slopas, sakna vi anledning att i detta sammanhang framställa något yrkande än om bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Med hänsyn till de viktiga uppgifter beträffande undervisnings- och upplysningsarbetet i nykterhetsfrågan, som åligga konsulenten för nykterhetsundervisning och även i betraktande av riksdagens en gång fattade beslut rörande nykterhetsundervisningens ordnande, lär det ej kunna ifrågasättas att nu slopa befattningen ifråga. Däremot torde det böra tagas i övervägande, huruvida icke genom en överflyttning till ecklesiastikdepartementet av vissa nu under 5:te huvudtiteln utgående anslag för nykterhetens främjande, de av en sådan åtgärd berörda organisationerna borde ställas under kungl. skolöverstyrelsens inseende, varigenom överstyrelsens konsulent för nykterhetsundervisning finge tillfälle att mera i ett sammanhang pröva och bedöma de frågor, som röra undervisnings- och upplysningsverksamheten i nykterhetsfrågan.

Departementschefen anför såsom skäl för inhiherandet jämväl för år 1924 av tidigare med statsunderstöd hållna sociala fortbildnings- och allmänna utbildningskurser bl. a., att dessa kurser enligt hans mening vore jämförliga med de utbildningskurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, vilka kurser ävenledes inhiherats. Undertecknade måste bestrida, att så är förhållandet. Sistnämnda fortbildningskurser äro såsom departementschefen yttrat (sidan 476) visserligen för sitt ändamål »fördelaktiga men dock icke alldeles oundgängliga».

Vad åter beträffar de sociala (och nu ej ifrågasatta hygieniska) fortbildningskurserna för lärare m. fl. ävensom de allmänna utbildningskurserna för studieledare m. fl. intaga de en sådan central plats i riksdagens år 1919 beslutade åtgärder rörande undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens befrämjande, att de icke kunna utan allvarliga olägenheter inhiheras ännu ett år. Här är det ej blott kunskapsmeddelande det är frågan om för de enskilda kursdeltagarna utan kursernas uppgift är i lika hög grad att stimulera till personligt arbete för folknykterhetens höjande och för höjandet av den allmänna kvalitéen beträffande undervisnings- och upplysningsarbetet i nykterhetsfrågan inom och utom skolan. Det bör ej heller förbises, att deltagarne omsorgsfullt utväljas bland

dem, som på skolans område eller inom de folkliga organisationerna, inom arbetarrörelsen och folkbildningsarbetet, inom statskyrkan och frikyrkosamfunden etc. ha viktiga ledareposter att bekläda.

För övrigt bör det även betonas, att visst icke alla fortbildningskurser blivit inhiberade. Departementschefen föreslår sålunda alltså betydande anslag för dylika kurser, bl. a. ett reservationsanslag å kronor 150,000 till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor (sidan 500). Ej heller har han underlåtit att begära *förhöjda* anslag för ändamål, som ansetts behjärtansvärda. Sålunda förordas (sidan 588) ett till kronor 15,000 förhöjt anslag såsom bidrag till arbetarnes bildningsförbunds verksamhet.

Vi rikta intet klander emot dessa och andra äskanden för ändamål som staten har intresse utav att stödja. Men vi hålla å andra sidan före, att ett planmässigt och kraftigt bedrivet upplysningsarbete i nykterhetsfrågan och ett höjande av kvalitéen beträffande detsamma f. n. äro utav en så betydande vikt för samhället och för hela vårt folk, att det ej går för sig att undanskjuta denna angelägenhet under åberopande av statsfinansiella skäl, som icke alltid med samma styrka urgeras, när det gäller åtskilliga andra — nykterhetsarbetet icke berörande — anslagsfrågor.

Vi hava ansett oss pliktiga att i föreliggande motion ställa in frågan i sitt stora sammanhang med folknykterhetssträvandena i vårt land och äro även nog optimistiska att hoppas, att riksdagen — trots de statsfinansiella svårigheterna — likväl skall behjärta situationens krav och därigenom, såsom vi tro, tillmötesgå en tämligen enhällig opinion i landet rörande betydelsen av ett kraftigt stöd åt upplysningsarbetet i alkoholfrågan och därmed sammanhängande spörsmål.

I anslutning av vad sålunda anförts få vi — i överensstämmelse med kungl. skolöverstyrelsens anslagspetita på denna punkt — hemställa,

att riksdagen för sin del måtte till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1923—1924:

dels ett *extra* anslag av 141,500 kronor, att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

<i>till</i> främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisningsverksamhet	kr. 20,000: —
<i>till</i> underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek	» 1,000: —
<i>till</i> anordnande under år 1924 av en social fortbildningskurs för lärare m. fl.	» 41,500: —
<i>till</i> anordnande under år 1924 av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. ...	» 19,000: —
<i>till</i> främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet.....	» 26,000: —
<i>till</i> främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet.....	» 6,000: —
<i>till</i> främjande av nationaltempelarordens studie- och ungdomsverksamhet	» 7,500: —
<i>till</i> främjande av nykterhetsföreningen vita bandets studie- och ungdomsverksamhet.....	» 3,000: —
<i>till</i> främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet.....	» 3,000: —
<i>till</i> främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet.....	» 6,000: —
<i>till</i> främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet.....	» 4,500: —
<i>till</i> understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande.....	» 3,500: —
<i>dels ock</i> till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet	

med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, ett *extra* reservationsanslag å 60,000 kronor,

dels ock medgiva att möjliga uppkommande besparingar å anslagen till anordnande av en social fortbildningskurs för lärare m. fl. samt av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. må, enligt Eders Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

Stockholm den 21 januari 1923.

<i>O. Johansson,</i> Edsbyn.	<i>Eric Björnberg.</i>	<i>A. Danielsson.</i>
<i>Gust. Andersson</i> i Rasjön.	<i>Ola Jeppsson.</i>	<i>C. O. Johanson,</i> Huskvarna.
<i>Ivar Österström.</i>	<i>Ewald Lindmark.</i>	<i>Nils Svensson,</i> Långelanda.
<i>Hjalmar Svensson.</i>	<i>Oscar Carlström.</i>	<i>Albert Johansson.</i>
<i>A. J. Johansson,</i> Bro.	<i>Rob. Karlsson.</i>	<i>Carl Sehlin.</i>
<i>W. Bäckström.</i>	<i>Adolf Janson.</i>	<i>Eric Rydström.</i>
	<i>C. J. Jonsson,</i> Mörkhult.	

Rättelser

i motion nr 114 inom Andra kammaren av herr **Johansson**
i Edsbyn m. fl.

Sid. 2 (första raden): »från 1,000 till 750 kronor», skall vara »från 1,500 till 1,000».

Sid. 5 (femte raden nedifrån): »allenast 86,500 etc.», skall vara »allenast 113,500 etc.». Som följd härav skall »blott en tiondedels procent» ändras till »blott något över en tiondedels procent etc.».

Sid. 9 (ungefär mitt på sidan): »återhållande och resonerande natur etc.», skall vara »återhållande och ransonerande natur etc.».

Sid. 14 (fjärde raden nedifrån): »dels ett extra anslag av 141,500 etc.», skall vara »dels ett extra anslag av 141,000 etc.».

STOCKHOLM 1923
OSKAR EKLUNDS BOKTRYCKERI
